

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

04.01 – КМР. 510 „ С “ 2024.04.01. 017. ПЗ

КИРИЛЮКА ОЛЕКСАНДРА ВАСИЛЬОВИЧА

2024 р.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
АГРОБІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

УДК: 352.07:711

ПОГОДЖЕНО

**Директор
ННІ неперервної освіти та
туризму**

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

**Завідувач кафедри публічного
управління, менеджменту
інноваційної
діяльності та дорадництва**

_____ Гриценко І.С.
(підпис)

«__» _____ 2024р.

_____ Приліпко С.М.
(підпис)

«__» _____ 2024р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: «Публічне управління у сфері містобудування та
архітектури на місцевому рівні»**

Спеціальність 281 – Публічне управління та адміністрування
Освітня програма Публічне управління та адміністрування
Орієнтація освітньої програми Освітньо-професійна

Гарант освітньої програми

д. держ.упр., доцент

_____ (підпис)

Євсюкова О.В.
(ПІБ)

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи

д. політ.н, професор

_____ (підпис)

Семенченко Ф.Г.
(ПІБ)

Виконав

_____ (підпис)

Кирилюк О.В.
(ПІБ)

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**ННІ неперервної освіти і туризму****ЗАТВЕРДЖУЮ****В.о. завідувача кафедри публічного управління,
менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва
д. держ.упр., доцент _____ Сергій ПРИЛІШКО
« _____ » _____ 2024 р.****ЗАВДАННЯ
ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТУ
Кирилюку Олександрю Васильовичу**Спеціальність **281 «Публічне управління та адміністрування»**
(шифр і назва)Освітня програма **«Публічне управління та адміністрування»**Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна**Тема магістерської кваліфікаційної роботи: «Публічне управління у сфері містобудування та архітектури на місцевому рівні»**затверджена наказом ректора НУБіП України від 01.04. 2024р. № 510 „ С “
Термін подання завершеної роботи на кафедрі 2024.11.12

Вихідні дані магістерської кваліфікаційної роботи: Праці науковців, законодавчі акти, офіційні дані державних органів, інформація з публічних джерел.

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Визначення поняття та сутності публічного управління у сфері містобудування.
2. Аналіз історичних аспектів розвитку містобудування в Україні.
3. Розробити рекомендації щодо вдосконалення управлінських практик, які сприятимуть сталому розвитку міст;
4. Дослідити можливості впровадження інноваційних технологій у процес міського планування.

Дата видачі завдання « _____ » _____ 2024 р.

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи _____ **Федір СЕМЕНЧЕНКО**Завдання прийняв до виконання _____ **Олександр КИРИЛЮК**

Реферат

Кирилюк О.В. Публічне управління у сфері архітектури та містобудування на місцевому рівні: магітер. робота: спец. 281 "Публічне управління та адміністрування" / Олександр Васильович Кирилюк; НУБіП України; каф. публічного управління та менеджменту інноваційної діяльності; керівник Ф.Г. Семенченко, д. політ.н, професор - Київ, 2024. - 70 с.

Анотація. розкрито понятійно-категоріальний апарат теми дослідження, зокрема аспекти публічного управління у сфері архітектури та містобудування. Розглянуто сучасні виклики та перспективи розвитку містобудівної політики на місцевому рівні, приділено увагу стратегічному плануванню, впровадженню цифрових технологій, зокрема геоінформаційних систем (ГІС), і розвитку децентралізаційних процесів. Аналізуються питання сталого розвитку міст, раціонального просторового планування та інтеграції інноваційних технологій у процеси управління міським середовищем. Досліджено роль місцевих органів влади у формуванні та реалізації політики безпеки та адаптації критичної інфраструктури до умов війни. Визначено ключові чинники ефективного функціонування публічного управління у містобудівній діяльності в сучасних умовах.

Ключові слова: публічне управління, Містобудування, Цифрові технології, Територіальне управління, Геоінформаційні системи (ГІС), Децентралізація, Сталий розвиток

Зміст

Вступ.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ МІСТОБУДУВАННЯ	8
1.1 Історичні етапи становлення містобудування в Україні	8
1.2 Теоретичні аспекти публічного управління у сфері містобудування	12
1.3 Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері містобудування	17
Висновки до розділу 1	22
Розділ 2. АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У МІСТОБУДУВАННІ.....	24
2.1. Організація публічного управління містобудуванням на місцевому рівні	24
2.2. Проблеми та виклики публічного управління у сфері містобудування	26
2.3. Особливості сучасного публічного управління у сфері містобудівної діяльності	34
Висновки до розділу 2	39
Розділ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ МІСТОБУДУВАННЯ	40
3.1. Впровадження сучасних цифрових технологій у сферу містобудування	40
3.2. Роль громадськості у вдосконаленні публічного управління містобудуванням	48
3.3. Зарубіжний досвід державного управління містобудівною діяльністю	55
Висновки до розділу 3	62
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65

Вступ

Сталий розвиток держави значною мірою залежить від ефективності впровадження сучасних цифрових технологій у різні сфери, зокрема у містобудування. Це є одним із ключових аспектів демократичного управління, що спрямоване на покращення умов життя громадян та забезпечення сталого розвитку територіальних громад.

Цифровізація містобудування дає можливість створювати інноваційні підходи до управління просторовими ресурсами, забезпечувати прозорість процесів планування, інтегрувати інтереси різних груп населення, а також покращувати комунікацію між громадянами, місцевою владою та бізнесом. У цьому контексті особливого значення набуває впровадження сучасних геоінформаційних систем, створення національної інфраструктури геопросторових даних, відкритих платформ для обміну інформацією та електронного документообігу у сфері містобудування.

Метою дослідження є розробка підходів до впровадження сучасних цифрових технологій у процеси містобудування для підвищення ефективності управління та сталого розвитку територій.

Для досягнення цієї мети було визначено такі завдання:

- систематизація сучасних підходів до використання цифрових технологій у містобудуванні;
- аналіз нормативно-правової бази, що регламентує цифровізацію у сфері просторового планування;
- вивчення зарубіжного досвіду впровадження цифрових технологій у містобудуванні;
- розробка рекомендацій для удосконалення цифрових механізмів у процесах планування та управління міськими територіями.

Об'єктом дослідження є процеси цифровізації у сфері містобудування. Предметом дослідження є Публічне управління у сфері містобудування та архітектури на місцевому рівні.

Методологічну основу роботи становлять загальнонаукові методи, такі як аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, а також спеціалізовані методи: просторовий аналіз, моделювання, прогнозування, оцінювання ефективності.

У першому розділі роботи досліджено теоретичні основи публічного управління у сфері містобудування, включаючи теоретичні аспекти, історичні етапи, адміністративно-правове регулювання. У другому розділі проведено аналіз практики публічного управління у містобудуванні, де окреслено основні проблеми і виклики публічного управління, організацію та особливості сучасного управління у сфері містобудівної діяльності. Третій розділ присвячено впровадженню сучасних цифрових технологій у сферу містобудування, визначенні ролі громадськості у вдосконаленні публічного управління, та прикладам зарубіжного досвіду у цій сфері

Практична цінність дослідження полягає у розробці авторських пропозицій, які можуть бути використані для вдосконалення нормативної бази, адаптації існуючих цифрових платформ, а також створення нових механізмів інтеграції громадськості в процеси управління міським середовищем.

Робота складається з 70 сторінок, включає 1 рисунок, 3 таблиці, список використаних джерел (52 найменувань).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ МІСТОБУДУВАННЯ

1.1 Історичні етапи становлення містобудування в Україні

Історія містобудування в Україні має глибоке коріння, що сягає сивої давнини. Протягом століть містобудування в Україні зазнало значних змін, зумовлених політичними, соціальними та економічними чинниками.

Для знаходження оптимального шляху розвитку містобудівельного законодавства, потрібно розглянути чинні нормативно-правові акти з історичним минулим у нормативно-правовій площині.

Після розгляду регулювання будівельної діяльності за радянських часів можна виділити два періоди. Перший характеризується великою кількістю неузгоджених між собою відомчих норм, технічних умов та приватних рекомендацій. У містобудівній документації був великий хаос. Другий період характеризується зростанням будівництва та розробкою єдиних стандартів, нормативно-правових документів, які визначали будівельні норми, зокрема, це були будівельні матеріали, деталі та конструкції, будівельний проект, правила приймання будівельних робіт, кошторис. [11]

Основні напрямки державного регулювання визначають шляхом закріплення поняття та вимог до містобудівної діяльності. Прогнозування розвитку населених пунктів, планування: будівництво, проектування, реконструкція, реставрація та імітація об'єктів культурної спадщини є одними зі складових містобудівної діяльності.

Головним органом управління в галузі містобудування було союзне міністерство, а головне територіальне управління здійснювало державне підприємство. Система управління капітальним будівництвом була громіздкою через Всесоюзний державний комітет капітального будівництва.

До складу Держбуду Республіки входив Державний комітет республіки з питань будівництва, республіканське міністерство, територіальне управління, державний будівельний трест, управління будівництва без права юридичної особи. [6]

Зміни були внесені в сферу містобудування внаслідок розпаду СРСР. Замість УРСР у галузі будівництва був утворений Державний комітет УРСР у справах архітектури, будівництва та охорони історичного середовища, який згодом став Міністерством інвестицій та будівництва. Міністерство будівництва та архітектури реорганізовано в Державний комітет України з містобудування та архітектури.

Держбуд у 2002 році отримав назву Державний комітет України з будівництва та архітектури. Державний комітет України з будівництва та архітектури та Державний комітет України з питань житлово-комунального господарства були створені у 2005 році з метою максимального розширення повноважень виконавчої влади у сфері будівництва, архітектури та ЖКГ. У 2010 році Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України було перетворено на Міністерство регіонального розвитку та будівництва України.

Вплив на містобудівну діяльність за рахунок розвитку містобудівної культури, яка залежить від менталітету різних верств населення, відбуватиметься завжди, в результаті трьох факторів: соціального, економічного та політичного. [4]

Основною метою містобудівної діяльності є забезпечення громадян та бізнесу якісними та безпечними умовами перебування у житлових та нежитлових приміщеннях.

У процесі такого контролю представники органів державного архітектурно-будівельного контролю здійснюють перевірку дотримання вимог законодавства в галузі містобудування, проектної документації, будівельних норм, стандартів і

правил; а також положень містобудівної документації різних рівнів, вихідних даних для проектування об'єктів містобудування; технічних умов під час виконання підготовчих і будівельних робіт, архітектурних, інженерно-технічних і конструктивних рішень; використання будівельної продукції (ст. 2 Закону (8)).

Якщо звернутися до історії системи контролю, варто зазначити, що державний архітектурно-будівельний контроль був заснований ще в 1944 році. Основною метою його створення було забезпечення контролю за містобудівною діяльністю на звільнених територіях. [36]

Системи державного архітектурно-будівельного контролю слід узагальнити як діяльність, що здійснюється центральними органами виконавчої влади з питань будівництва та архітектури, однак на місцях основну роль контролю містобудівної діяльності виконують місцеві органи влади та місцевого самоврядування [31].

Враховуючи історичні передумови для створення містобудівного простору, необхідно звернути увагу на політичний, екологічний, економічний та ідеологічний підхід. Політичний підхід оцінює міський розвиток відповідно до інтересів уряду і пояснює його як основний показник економічного розвитку. Цей підхід висуває ідею про те, що містобудування є суто сферою соціально - політичних та соціально-економічних відносин, і підкреслює важливість присутності істориків. Екологічний підхід розглядає соціальні та екологічні аспекти його актуальності для суспільства і навколишнього середовища в області міського планування. У цьому контексті наголошується на важливості антропогенних, технологічних та інших шкідливих факторів, які можуть вплинути на навколишнє середовище і населення в процесі міського розвитку. Економічний підхід розглядає розвиток місцевої інфраструктури з фінансовою складовою, тобто приносить дохід, в історичному розвитку області міського планування. Світоглядний підхід спрямований на об'єднання та розкриття політичних, соціальних, гендерних, технічних та міських аспектів міського

процесу міста. Позначена схема історичного формування містобудівного простору в Україні була розроблена на основі різних факторів, що впливають і впливають на розвиток містобудування як однієї з областей, що відіграють важливу роль у розвитку держави. [33]

Вивчення історичного досвіду формування містобудівної діяльності дало змогу зробити висновок, що для ефективної роботи органів державної влади необхідно адаптувати норми окремих законодавчих актів, у тому числі Господарського кодексу України, з урахуванням впливу сучасної соціально-економічної та господарської діяльності, соціально-політичних факторів в цій діяльності.

1.2 Теоретичні аспекти публічного управління у сфері містобудування

Упродовж останніх років в Україні відбуваються істотні зміни у публічному управлінні містобудівною сферою, архітектурою та будівництвом, а також дедалі частіше трапляється нове поняття - "просторове планування"

Основну мету будь-яких реформ це покращення життя та соціального становища кожного мешканця країни, проведені реформи у сферах містобудування, архітектури та землеустрою є недостатніми для здійснення запланованих цілей.

Публічне управління у сфері просторового розвитку на місцевому рівні вимагає розгляду всієї сукупності питань, пов'язаних з розвитком та плануванням територій, будівництвом, як наслідком діяльності всіх суб'єктів планування

Хотілося б підкреслити, що зміни до законодавства у сфері містобудівної діяльності які вносилися протягом останніх років, спрямовані на вирішення окремих проблем архітектурної, будівельної та містобудівної галузей. Водночас, вони не мали комплексного характеру і стратегічного плану реалізації. Адже чинні закони часто суперечать одне одному та не отримують логічного продовження у підзаконних актах.

З кожним днем з'являється все більше запитів від органів місцевого самоврядування, що реалізують політику публічного розвитку на місцях, органів самоорганізації населення, професійного середовища спеціалістів з розроблення документації із просторового планування та саморегулювальних організацій, котрі стикаються із проблематикою недосконалості у процесах публічного управління у сфері просторового розвитку територіальних громад. [1]

За умов децентралізації вагомим питанням є сталий розвиток територіальних громад, місцевої ланки адміністративно-територіального устрою України.

Питання публічного управління, у викликах теперішнього часу, ставить перед собою застосування нових підходів до управління містом і приходять до висновків, що зважаючи на проведення реформи децентралізації й ототожнення понять "місто" та "грумада", акценти ставлять вже на друге.

Держава та місто утворюють, так звану, управлінську пару, де застосовуються механізми управління. У такій управлінській парі виокремлюються типологічні групи управлінських впливів і процесів. Розкриття сутності цих процесів буде слугувати підвищенню ефективності механізмів публічного управління щодо розвитку міста.

З питань просторового планування відбувається оновлення у законодавстві України, зокрема, у Законі України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель", нововведенням постає "концепція інтегрованого розвитку території територіальної громади" - документ стратегічного планування, який може розроблятися на замовлення органу місцевого самоврядування із залученням місцевих мешканців, суб'єктів господарювання, що зареєстровані або ж здійснюють господарську діяльність на території відповідної територіальної громади або мають намір здійснювати таку діяльність у межах відповідної території, і визначає довготермінові, міждисциплінарні, просторові та соціально-економічні пріоритети розвитку території, є вихідними даними для розроблення містобудівної документації на місцевому рівні на принципах сталого розвитку для підвищення якості життя, доступності та рівності можливостей, сприяння розвитку соціальних суспільних відносин та ділової активності, оптимізації адміністративної діяльності, відповідає державним і регіональним програмам розвитку та затверджується відповідним органом місцевого самоврядування. [24]

Концепцію інтегрованого розвитку розглядають з точки зору ефективного інструменту сталого розвитку територій, оскільки охоплює в собі всі сфери життєдіяльності окремих складників населених пунктів (міст, селищ, сіл).

Світова практика застосовує галузеві кодекси, меморандуми та харті для регулювання питань управління сталим розвитком.

Прикладом такої хартії є Нова Лейпцизька Хартія "Перетворююча сила міст для спільного блага", затверджена у 2020 році. Нова Лейпцизька Хартія є продовженням документа 2007 року "Міста Європи на шляху сталого розвитку", що був ратифікований зокрема й Україною.

У хартії ставлять акценти на важливість співпраці муніципалітетів, громадськості та бізнес-активу міст і громад, що дасть вагомий поштовх розвиватися містам та громадам. Важливими питаннями виділяють прозорість муніципалітетів, а також активну громадянську позицію з боку містян.

Вагомим міжнародним документом є дані досліджень та рекомендації ООН щодо просторового планування, як ключового інструменту розвитку ефективного управління. Так, ООН звертає увагу на питання публічного управління просторовим плануванням, зокрема на відкритість, прозорість, уникнення можливої корупційної складової у системі управлінської діяльності. Узагальнюють принципи і механізми публічного управління у сфері просторового планування. Зокрема, акценти ставлять на таких принципах: демократі, залученості (партисипації), інтеграції та інших. [52]

Політика містобудування та просторового планування на урядовому рівні в Україні визначається нормативно-правовою базою для розроблення проєктів із землекористування та містобудування. Одними з основних нормативних документів у цій сфері є:

Закон України "Про регулювання містобудівної діяльності";

Закон України "Про основи містобудування";

Закон України "Про архітектурну діяльність".

Під час здійснення реформи децентралізації та низки реформ, що відбуваються у сферах архітектури і містобудування, впроваджено нові законодавчі акти для регулювання містобудівної діяльності та землекористування на місцевому рівні. [14]

Так, положення Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель" регламентують питання управління у сфері містобудівних і земельних відносин, а також дають змогу враховувати особливості розвитку та функціонування територіальних громад, як місцевого рівня адміністративно-територіального устрою. [27]

Іншим вагомим фактором постає зміна у структурі розроблення містобудівної документації, зокрема на місцевому рівні (рис. 1).

Рис 1. Структура містобудівної документації в Україні

Отже, упродовж останніх років в Україні відбуваються значні істотні у публічному управлінні сферами містобудування, архітектури та будівництва, а також вводять нові поняття, такі як просторовий розвиток та просторове планування

Зважаючи на проведення реформи децентралізації, виділення та напрацювання механізмів публічного управління у сфері просторового планування на місцевому рівні є надзвичайно важливим. Адже всі принципи публічного управління у цій сфері, які застосовували до сьогодні, були більшою мірою націлені на вищий рівень управління - державний та регіональний. Особливості публічного управління на місцевому рівні, тобто на рівні територіальної громади і населеного пункту, потребують дослідження наявних та напрацювання індивідуальних підходів щодо механізмів публічного управління у сфері просторового планування.

1.3 Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері містобудування

Зусилля України в напрямку інтеграції з правом Європейського Союзу є важливим чинником поступового наближення правової системи нашої держави до європейського політичного, економічного та правового простору. У контексті містобудування дослідження гармонізації законодавства вимагає аналізу його стану, проблем і перспектив. Для цього доцільно розпочати з генезису правового регулювання містобудівної сфери, яка перебуває у постійній динаміці розвитку. З набуттям незалежності України політичні та економічні зміни стимулювали формування нових форм нормативно-правового регулювання в містобудівництві. [10]

Аналіз історичного досвіду дозволяє зрозуміти переваги та недоліки сучасного будівельного законодавства.

Перший етап розвитку адміністративно-правового регулювання у сфері містобудування охоплює період з 1991 до 2007 року. У цей час було закладено основи правового регулювання містобудівної діяльності. Значна частина нормативних актів перейшла з радянського періоду через сильні традиції єдиної держави. Визначальним документом того часу став Закон України "Про основи містобудування" (1992 р.), який закріпив поняття "містобудування", визначив вимоги до містобудівної діяльності, компетенцію органів влади у цій сфері, порядок вирішення спорів і відповідальність за порушення норм містобудівного законодавства. [17]

У 1994 році було ухвалено Закон України "Про відповідальність підприємств, їх об'єднань, установ та організацій за правопорушення у сфері містобудування". Закон дав змогу визначити правові засади відповідальності суб'єктів містобудування, а функція розгляду справ про порушення покладалася на

інспекції державного архітектурно-будівельного контролю. Однак ці інспекції часто ставали осередками корупційних зловживань. [32]

Згодом, у 2010 році, Кабінет Міністрів схвалив Концепцію державної політики з нормативного забезпечення будівництва на період до 2015 року. Її метою було оновлення стандартів і норм, адаптація їх до європейських вимог, а також впровадження обов'язкових стандартів щодо безпеки будівель, раціонального використання ресурсів та якості будівельних виробів.

З підписанням Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у 2014 році важливого значення набуло створення інституційної структури для її імплементації. Урядовий офіс з питань європейської інтеграції, створений у цьому ж році, координував виконання завдань у різних сферах співробітництва. Зокрема, ухвалений План заходів з імплементації Угоди передбачав такі завдання, як підвищення безпеки будівель, якості продукції та конкурентоспроможності українських виробників, а також адаптацію національної нормативної бази до стандартів ЄС.

Прийняття Закону України "Про технічні регламенти та оцінку відповідності" стало важливим кроком у гармонізації національного законодавства з європейськими вимогами. Крім того, була затверджена Стратегія розвитку системи технічного регулювання до 2020 року. Її реалізація включала адаптацію законодавства, впровадження європейських стандартів, спрощення процедур технічного регулювання та усунення дублювання функцій у сфері державного нагляду. [25]

Таким чином, державна політика у сфері містобудування спрямована на створення ефективних правових, організаційних і технічних механізмів для розвитку територій і забезпечення високих стандартів життя. Тому Концепція передбачає дотримання при розробленні проектів законів та інших нормативно-правових актів таких принципів: повнота, прозорість та доступність інформації

про містобудівну діяльність для всіх її учасників; підвищення ролі громадськості при прийнятті рішень щодо містобудівної діяльності; пріоритетність збереження культурної спадщини та навколишнього природного середовища; усунення корупційних ризиків; субсидіарність; дерегуляція господарської діяльності, максимальна інтеграція та автоматизація дозвільних процедур [3].

Реалізація Концепції передбачена до 2030 року і здійснюється поетапно через розробку та виконання відповідного плану заходів. Однак, фахівці зазначають, що зміни до законодавства в сфері містобудівної діяльності, що вносились у останні роки, спрямовувались на вирішення окремих проблем будівельних та суміжних галузей, проте не мали комплексного підходу і стратегічного плану.

Однією з основних проблем є недосконалість нормативно-правового регулювання. Зокрема, існує некодифікованість містобудівного законодавства, що супроводжується відсутністю узгодженості норм законів між собою та з іншими галузями, суперечливістю понятійного апарату, а також надмірними повноваженнями органів влади. Це спричиняє труднощі в реалізації законодавчих норм та підзаконних актів, а також у проведенні контролю за їх виконанням. Система контролю виявляється неефективною, а відповідальність за порушення законів у сфері містобудівної діяльності часто є недостатньою. [32]

Ще однією серйозною проблемою є недостатня ефективність законодавчої бази в частині забезпечення єдності процедур та технологічного забезпечення містобудівної діяльності. Зокрема, відсутність національної інфраструктури геопросторових даних, єдиної картографічної основи для всіх кадастрів, а також необхідних вимог щодо використання ГІС-технологій у просторовому плануванні, значно ускладнює процеси планування та управління територіями.

Невирішеними залишаються питання, пов'язані з земельними відносинами, просторовим плануванням та будівництвом. Законодавча невизначеність стосується встановлення та зміни цільового призначення земель, складних

процедур передачі землі в користування чи власність, а також непрозорості процесу формування земельних ділянок. Ці проблеми зменшують ефективність управління земельними ресурсами та ускладнюють процедури взаємодії між державними та місцевими органами влади.

Ще однією проблемою є відсутність чіткої регламентації в розробленні містобудівної документації, що призводить до низької зацікавленості місцевих органів влади у створенні ефективних планів територіального розвитку. Це може створювати умови для зловживань та неефективного управління територіями.

Важливим є залучення громадськості до процесу прийняття рішень у сфері містобудування. Невизначеність у законодавчому забезпеченні громадського контролю, ігнорування інтересів громади, а також недосконалі механізми участі громадян у процесах планування та забудови значно знижують ефективність механізмів зворотного зв'язку між органами влади та місцевими громадами. [3]

Щодо екологічної безпеки, виявлено проблеми, пов'язані з невідповідністю процедур оцінки впливу на довкілля та екологічної оцінки проектів, що часто дублюють одна одну. Крім того, відсутність належного нормативного регулювання для проектів з ревіталізації водних ресурсів та обмежень для зон охорони пам'яток також створює труднощі в управлінні екологічною безпекою на територіях, що підлягають забудові.

Система дозвільних процедур у будівництві також потребує значних змін, адже існує непрозорість у наданні дозволів на будівництво, корупційні ризики у процесах погодження відхилень від будівельних норм і стандартів. Це призводить до затримок і зловживань, що обмежує ефективність роботи державних органів.

У сфері проектування та ліцензування будівельних робіт також є значні недоліки, зокрема в частині застосування цифрових технологій, таких як BIM та GIS, а також відсутності чіткої процедури та нормативних вимог щодо залучення

фахівців до технічного нагляду та авторського нагляду за будівництвом. Це створює додаткові труднощі у забезпеченні належного контролю за якістю та безпекою будівельних об'єктів.

Всі ці проблеми підкреслюють необхідність реформ у сфері містобудування, що сприятиме гармонізації законодавства та підвищенню ефективності управлінських процесів. Реалізація Концепції дозволить створити узгоджений і комплексний механізм, що зможе забезпечити збалансоване й стійке розвиток територій.

Висновки до розділу 1

Містобудівна діяльність в Україні пройшла складний та тривалий етап розвитку, що охоплює різні історичні періоди. Початковий етап становлення містобудування в Україні був тісно пов'язаний з періодом радянської влади, коли існувала система відомчих норм і технічних умов, що часто створювала хаос у містобудівних документах і проектах. Проте з часом, в період стабільного зростання будівництва, була розроблена система уніфікованих нормативних актів, що сприяли більш структурованому підходу в плануванні та будівництві.

Незалежність України значно змінила систему управління містобудівною діяльністю. Від зміни державних органів, що займалися регулюванням будівництва та архітектури, до реформи містобудівного законодавства, що включала адаптацію норм до європейських стандартів. Перехід від радянської до незалежної держави вимагав значних змін у правовому регулюванні містобудування, включаючи створення нових законодавчих актів, забезпечення контролю за якістю та безпекою будівництва.

Принципи публічного управління в сфері містобудування, такі як прозорість, підзвітність, ефективність та сталий розвиток, відіграють важливу роль у формуванні державної політики в цій галузі. Вони сприяють гармонійному розвитку міських територій, врахуванню потреб громадян та сприяють сталому розвитку інфраструктури. Активна участь громадськості та високий рівень підзвітності органів влади допомагають забезпечити якість управлінських рішень та знизити корупційні ризики.

Адміністративно-правове регулювання містобудівної діяльності в Україні продовжує адаптуватися до сучасних вимог. Процес гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами має важливе значення для подальшого розвитку містобудування в Україні. Створення правових механізмів для регулювання цієї сфери, підвищення ефективності контролю та забезпечення

безпеки будівництва стали важливими напрямками у реформуванні державної політики в містобудуванні.

Загалом, розгляд історичного розвитку містобудування в Україні дозволяє зрозуміти не лише зміни у правовому та управлінському аспектах, а й важливість балансу між соціальними, економічними та екологічними вимогами для сталого розвитку міських територій.

Розділ 2. АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У МІСТОБУДУВАННІ

2.1. Організація публічного управління містобудуванням на місцевому рівні

Публічне управління містобудуванням на місцевому рівні є невід'ємною частиною загальної системи управління міським розвитком. Цей процес охоплює усі етапи, починаючи від планування територій до реалізації містобудівних проектів та забезпечення їх функціонування в реальних умовах. Створення ефективної організації публічного управління містобудуванням вимагає тісної координації між різними органами місцевого самоврядування, державними установами, приватними структурами та громадськими організаціями.

Основною складовою публічного управління є організаційно-правові структури, які відповідають за планування та реалізацію містобудівних проектів. На місцевому рівні ці функції виконують міські та сільські ради, їх виконавчі органи, а також структури які мають відповідні повноваження в галузі містобудування, наприклад, департаменти містобудування, архітектури та земельних ресурсів, а також управління, що займаються питаннями екології, транспорту та економічного розвитку. [25]

Особливістю організації публічного управління містобудуванням на місцевому рівні є необхідність інтеграції різних сфер діяльності. Це вимагає від органів місцевого самоврядування здатності забезпечувати ефективну координацію між численними структурами, які відповідають за різні аспекти розвитку територій. Важливо, чітко прописати процедури та механізми, які дозволяють швидко і ефективно приймати рішення в межах чинного законодавства.

Одним із основних факторів ефективного управління містобудуванням є наявність законодавчих та нормативних рамок, які визначають права й обов'язки

органів місцевого самоврядування, а також порядок погодження та затвердження містобудівних проектів. Це передбачає відповідність ряду законів, таких як закони про місцеве самоврядування, планування і забудову територій, екологічні стандарти та інші регулювання. [21]

Важливу роль у процесі публічного управління відіграє чіткий розподіл повноважень та відповідальності між різними органами. Це забезпечить прозорість і ефективність на всіх етапах містобудівного процесу, від планування до затвердження генпланів та видачі дозволів на будівництво. При цьому важливо, щоб кожен орган чітко усвідомлював свої функції та взаємодіяв з іншими структурами для досягнення оптимального результату.

Участь громадськості у процесах містобудування є особливо важливою, оскільки це буде гарантує прозорість прийняття рішень і дозволяє врахувати потреби різних груп населення. Платформи для публічних консультацій, громадські слухання або ж інші інструменти забезпечення зворотний зв'язку між органами влади та громадянами підвищать довіру до органів місцевого самоврядування та будуть сприяти збереженню соціальної стабільності.

Найважливішим інструментом для підвищення ефективності публічного управління містобудуванням є впровадження сучасних цифрових технологій. Використання геоінформаційних систем, автоматизованих платформ для реєстрації та обробки заяв значно спрощує процес прийняття рішень і робить його більш оперативним. Цифрові технології допомагають здійснювати моніторинг територій, забезпечувати збереження даних та аналітику стану інфраструктури, що особливо важливо для планування та розвитку міських територій. [16,35]

Важливою складовою організації публічного управління є також міжвідомча координація, яка дозволяє уникати дублювання функцій та мінімізувати адміністративні бар'єри. Взаємодія між місцевими адміністраціями,

підприємствами, комунальними службами та забудовниками дозволяє злагоджено реалізовувати проекти містобудування. Поряд із цим важливою складовою є належне фінансування проектів містобудування, що вимагає розробки ефективних економічних механізмів та залучення інвестицій.

Отже можна сказати, що публічне управління на місцевому рівні забезпечує сталий розвиток територій завдяки координації органів влади, бізнесу та громадськості. Ключовими чинниками є чіткі законодавчі рамки, прозорий розподіл повноважень, впровадження цифрових технологій і громадська участь. Задля покращення якості життя мешканців необхідно сприяти реалізаціях містобудівних проектів за залученню інвестицій.

2.2. Проблеми та виклики публічного управління у сфері містобудування

Вступ у XXI століття, всупереч прогнозам щодо перспектив стрімкого соціально-економічного розвитку України, приніс нашій країні нові виклики, і якщо ці виклики не подолати, то варто говорити про виживання, а не про розвиток. Наша країна щойно оговталася від кризи 2008-2009 років, тоді як у 2014 році територіальна цілісність була порушена, що вилилось у повну війну. Заходи, спрямовані на подолання пандемії SARS-CoV 2019 року, стали побічним ефектом, кліматичні проблеми все більше викликають занепокоєння не лише експертів, а й звичайних людей. Тому не дивно, що державне управління у сфері міського розвитку в Україні стикається з рядом ключових проблем, які змінюються залежно від економічних, соціальних і політичних характеристик регіону.

Напередодні повного вторгнення в лютому 2022 року одним із головних викликів була адаптація до адміністративної децентралізації, яка вимагала від

місцевої влади великої відповідальності та ініціативності у вирішенні питань містобудування [28].

Відсутність кваліфікованого кадрового резерву на державній службі додало додаткову складності. Адже процес децентралізації потребує суттєвого підвищення обізнаності місцевих чиновників та вдосконалення інституційних механізмів, які можуть забезпечити ефективне та своєчасне реагування на суспільні потреби. Питання застарілого та часто суперечливого законодавства це важливий виклик, який стоїть перед українським державним управлінням [47].

Більшість містобудівних норм і правил, прийнятих у радянський період, не відповідають сучасним реаліям та потребам розвитку. Неузгодженість законодавства часто призводить до правової невизначеності, що в свою чергу ускладнює співпрацю з інвесторами а також затримує реалізацію важливих проєктів. Виклики, з якими стикається розвиток міст в Україні, сприяє значним регіональним відмінностям в економічному розвитку. Наприклад, такі великі міста, як Київ, Львів, Одеса, залучають інвестиції та розвивають інфраструктуру, тоді як менші міста та сільська місцевість мають проблему з відтоком населення та браком коштів. Це позначається на ремонтах доріг, модернізації комунальних систем та забезпечення обмеженого доступу до якісних соціальних послуг. [29]

Така диспропорція сповільнює економічний і соціальний розвиток цих територій, та призводить до зростання міграції населення у великі міста. У результаті розвиток став нерівномірним, а соціально-економічна нерівність між регіонами зросла. Адже ресурси завжди розподілені нераціонально. Регіони з вищим рівнем якості освіти та культурними ресурсами залучають кваліфікованих фахівців, це в свою чергу сприяє інноваційному розвитку містобудівної галузі та впровадженню новітніх технологій. З іншого боку, менш розвиненим регіонам бракує кваліфікованого персоналу, що створює перешкоди для реалізації та управління складними проєктами, які потребують спеціальних знань.

З початком війни ця проблема стала ще більш серйозною, оскільки велика кількість українців переселилася між різними регіонами. Дана ситуація погіршилась з огляду на обмеженість ресурсів у різних регіонах України. Цей фактор впливає на розвиток містобудування. Зрештою, відмінності в кількості фінансових, природних та людських ресурсів між регіонами призводять до дисбалансу в реалізації інфраструктурних та міських проектів [12,34].

Великі міста, такі як Київ, Харків, Дніпро та Одеса, мають великі бюджети та можуть залучати інвестиції, що дозволяє їм реалізовувати масштабні проекти, такі як будівництво нових транспортних мереж та відбудова історичних районів. Іншою проблемою є корупція, яка залишається значною перешкодою для ефективного управління містобудуванням. Корупційні схеми охоплюють усе – від незаконного землеустрою до хабарів за отримання дозволів на будівництво, що підриває довіру суспільства та знижує якість міських проектів.

Необхідність впровадження екологічних стандартів у містобудування стає все більш актуальною. Зіткнувшись із глобальною проблемою зміни клімату, уряди на всіх рівнях повинні інтегрувати стратегії сталого розвитку в проекти міського планування, що вимагає змін у законодавстві, нових технологій і методів планування. [28]

Екологічні ресурси відіграють надзвичайно важливу роль у містобудівній діяльності, особливо в контексті сталого розвитку. Регіони які багаті на природні ландшафти, мають потенціал для розвитку зеленого будівництва та екотуризму. Однак, це певні обмеження, оскільки необхідно забезпечувати баланс між розвитком і збереженням природи, що вимагає додаткових інвестицій та інновацій у плануванні.

Розвинені регіони можуть впроваджувати сучасні технології, що значно покращує управління міською інфраструктурою та підвищує якість життя мешканців. Водночас, у більш віддалених або менш розвинених районах

відсутній доступ до сучасних технологічних рішень обмежує можливості для інтеграції цих інновацій. Особливої уваги заслуговує проблематика участі громадськості в процесах планування та реалізації містобудівних проектів. Справа в тому, що рівень такої участі має значні наслідки для розвитку урбанізованих територій. Відсутність активної участі громадян часто призводить до рішень, які не враховують реальні потреби та інтереси місцевих мешканців [29].

Це викликає незадоволеність громадськості, опір з боку населення та навіть соціальні конфлікти. Проекти, реалізовані без врахування думки громадян, можуть не мати достатньої підтримки після їх запуску, що ускладнює їхнє ефективне використання та обслуговування. Недостатній рівень громадської участі впливає на транспарентність та відкритість урядових рішень. Коли процеси планування відбуваються за закритими дверима, це підвищує ризик корупції та зловживань, оскільки зменшується зовнішній контроль та нагляд з боку громадськості. Проекти спрямовують на задоволення інтересів окремих осіб або груп, а не широкої громади, що негативно впливає на загальний соціальний та економічний розвиток регіону. А наші зарубіжні партнери дуже чутливо ставляться до таких показників як відкритість управління і наявність громадського контролю.

У розвинених країнах громадський контроль позиціонується як ключова форма контролю за публічним управлінням. Обмежена участь громадськості може привести до недостатньої адаптації містобудівних проектів до місцевих умов. Без активного діалогу з мешканцями, проектні рішення можуть не враховувати особливості культури та історичного контексту [51].

Такі недоліки у плануванні знижують ефективність використання ресурсів та можуть спричинити додаткові витрати на зміни та адаптацію проектів у майбутньому. Найчастіше, включення громадськості до процесу розробки, планування містобудівних проектів, сприяє розвитку громадянської активності

та відповідальності, підвищує рівень довіри до уряду та дозволяє сформувати більш стійкі та прийнятні урбаністичні рішення. Громадяни беручи участь у плануванні, більше зацікавлені у вдалому виконанні проектів і частіше підтримують урядові ініціативи, що прискорює процеси реалізації та підвищує загальну ефективність управління.

Залучення громадськості також сприяє кращій координації різних стейкхолдерів, бізнесу, некомерційних організацій та місцевої влади. Це веде до більшої інтеграції різноманітних інтересів та вимог в проектну документацію, знижуючи ризик конфліктів та збільшуючи можливості для інновацій та креативних рішень. [13]

Наслідки обмеженої участі громадськості підкреслюють необхідність розробки та впровадження ефективних механізмів залучення громадян до процесів містобудування. Це включає публічні консультації, використання цифрових платформ для збору зворотного зв'язку, створення робочих груп та комітетів з представниками громадськості, що в кінцевому підсумку призведе до підвищення якості життя мешканців і стійкого розвитку міських територій. Натомість, відсутність ефективних механізмів залучення громадян до процесів прийняття рішень може призвести до відчуження та соціальної напруженості, яка впливає на загальну ефективність управління [47].

Виклик в тому, щоб створити прозорі, відкриті та реактивні механізми управління, які будуть враховувати потреби та інтереси всіх сторін, забезпечуючи тим самим більш стійке та ефективне містобудування. Проте, є й інший фактор, який ускладнює участь громадськості в публічному управлінні містобудівної діяльності. Це фактор війни і безпеки. В умовах воєнного стану, надмірна присутність представників громадськості навіть на заходах планування певних містобудівних проектів, уже може становити загрозу витоку інформації. Особливо якщо це стосується питань відновлення енергетичної чи транспортної інфраструктури.

Така ситуація створює специфічну діалектику воєнного часу: громадськість має бути залучена до процесів публічного управління, оскільки це сприяє зростанню довіри населення до влади, що дуже важливо саме в умовах війни; водночас, таке залучення громадськості генерує безпекові ризики, які держава не завжди може собі дозволити. І це питання ще потребує дослідження. Узагальнення проблем публічного управління регіональним розвитком в цілому й містобудуванням зокрема, дозволяє акцентувати увагу на перспективних шляхах оптимізації діяльності в цій галузі.

Посилення регіонального розвитку є основним аспектом забезпечення ефективності державного управління в Україні, зокрема в умовах існуючих великих економічних та соціальних диспропорцій між різними регіонами країни. Звісно, що реалізувати більшість з них можна буде тільки після завершення війни. Однак, деякі моменти можна використовувати вже сьогодні, а інші – потребують тривалого опрацювання.

Основні напрямки, що можуть бути реалізовані для посилення регіонального розвитку, включають:

Створення спеціальних економічних зон (СЕЗ), які можуть бути використані як інструмент для залучення інвестицій у менш розвинуті регіони, пропонуючи пільгові умови для бізнесу, такі як податкові канікули, спрощені адміністративні процедури та інфраструктурна підтримка [30].

Даний шлях дозволить стимулювати економічну активність та створити нові робочі місця, сприяючи соціально-економічному розвитку регіонів.

Розробка та впровадження комплексних стратегій розвитку для окремих регіонів, що враховують їхні унікальні потреби та можливості. Такі стратегії можуть включати розвиток інфраструктури, підтримку місцевих ініціатив, збільшення доступності освітніх та культурних ресурсів, та сприяння розвитку місцевого самоврядування. [39]

Активізація залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій. Фінансове забезпечення є критично важливою складовою для розвитку інфраструктури та нових технологій в регіонах. Говорити можна як про створення інвестиційних фондів, спрямованих на підтримку стартапів та малих та середніх підприємств, що сприятимуть інноваційному розвитку та диверсифікації регіональної економіки, так і про повномасштабне залучення інвестицій під конкретні проекти.

Інвестиції в розвиток транспортної, соціальної та цифрової інфраструктури є важливими для забезпечення балансованого розвитку регіонів. Це включає в себе модернізацію доріг, розширення доступу до швидкісного інтернету, покращення якості надаваних послуг медичних та освітніх установ.

Екологічно стійкі практики. Врахування екологічних аспектів у розвиток регіонів уже сьогодні є необхідним для забезпечення сталого розвитку, надалі їх роль лише зростатиме. Даний блок може включати реалізацію проектів з відновлювальної енергетики, запровадження стандартів енергоефективності для нових та реконструйованих будівель, та розвиток зелених зон у міських та сільських районах.

Підтримка культурної спадщини, історико-культурних традицій та етнічного різноманіття. Охорона та промоція культурної спадщини регіонів може сприяти розвитку туризму та збереженню ідентичності. Це забезпечить місцевий економічний розвиток через збільшення туристичних потоків і створення нових робочих місць. А додатково – підтримуватиме культурні традиції регіонів, сприятиме передачі культурної спадщини прийдешнім поколінням українців.

Звісно, всі перелічені заходи, щодо посилення регіонального розвитку, повинні бути інтегровані в загальнодержавну стратегію, що враховує як короткострокові, так і довгострокові цілі. І всі вони потребуватимуть застосування дієвої системи контролю за їх реалізацією. Але такі зусилля будуть цілком виправданими,

оскільки реалізація системного підходу з упровадження пропонованих заходів, дозволить зменшити регіональну нерівність та підвищити рівень життя населення, а також зміцнити національну безпеку в цілому і регіональну безпеку – зокрема.

Важкі умови сучасності, включаючи війну, не повинні стояти на заваді регіонального розвитку та містобудування. Радше навпаки – саме в складних умовах можливі системні зміни, адже їх назрілість відчувається всіма учасниками суспільних відносин.

Наразі ключовими викликами для регіональної політики та містобудування в Україні можна вважати триваючу війну, наявні регіональні розбіжності у економічному розвитку, демографічну нерівність, вплив корупції, необхідність інтеграції у містобудівне планування сучасних екологічних стандартів. При цьому, інтенсифікація регіонального розвитку є ключовим аспектом забезпечення ефективності державного управління в Україні, зокрема в умовах існуючих великих економічних та соціальних диспропорцій між різними регіонами країни.

Основні напрямки, які можуть бути реалізовані для посилення регіонального розвитку, включають: створення спеціальних економічних зон; розробку та впровадження комплексних стратегій розвитку для окремих регіонів; активізацію залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій; розвиток інфраструктури; екологічно стійкі практики; підтримку культурної спадщини. Особливої уваги дослідників заслуговує проблематика визначення розумного балансу публічної відкритості управління містобудуванням та регіональною політикою в умовах війни. Адже громадськість має бути залучена до процесів публічного управління, що дуже важливо саме в умовах війни, але водночас, залучення громадськості генерує безпекові ризики, які держава не завжди може собі дозволити.

2.3. Особливості сучасного публічного управління у сфері містобудівної діяльності

Публічне управління у сфері містобудування є ключовим елементом забезпечення раціонального розвитку міст та територій. Ця галузь присвячена впровадженню методів та підходів до управління міським середовищем, забезпечення ефективного використання ресурсів та вирішення проблем, пов'язаних із міським життям.

Одним із основних завдань публічного управління у містобудівній сфері є забезпечення збалансованого та сталого розвитку міст. Це включає в себе не лише планування містобудівної політики, але й сталий розвиток інфраструктури, контроль за використанням земельних ресурсів та збереженням природних об'єктів. Публічні управлінці також відповідають за забезпечення безпеки та комфорту міського середовища, на них покладається розробка програм енергоефективності та зменшення викидів. І якщо останнє є складовою загальносвітових тенденцій, то питання безпеки наразі є одним з національних пріоритетів державної політики як на рівні керівництва міст України, так і на урядовому рівні. І саме ця складова регіональної політики в галузі містобудування вимагає окремого розгляду, виходячи за межі даного дослідження. [7]

Функції публічного управління у містобудівній сфері можна розділити на кілька ключових аспектів.

Перше, це аналіз потреб та проблем міста або території, що дозволяє визначити пріоритети для розвитку та визначити стратегічні напрямки дій.

Друге, це розробка та впровадження містобудівних проектів та програм, які враховують потреби місцевого населення, економічні та екологічні аспекти.

Третє, це співпраця з різними зацікавленими сторонами, такими як місцеві влади, громадські організації та приватний сектор, для досягнення спільних цілей розвитку міста.

Управління містобудуванням повинно використовувати різні методи та інструменти для досягнення своїх цілей. Одним із таких методів є стратегічне планування, яке передбачає розробку довгострокової стратегії розвитку міста на основі аналізу поточного стану та прогнозування майбутніх тенденцій. Важливим інструментом є консультації з громадськістю та участь громадськості у прийнятті рішень щодо політики містобудування.

Крім того, публічне управління у містобудівній сфері використовує інструменти фінансового та бюджетного планування для ефективного розподілу ресурсів на реалізацію проектів і програм.

Раціональне територіальне планування є досить важливим інструментом ефективного міського планування. Відзначається, що в науковій літературі часто спостерігається використання термінів "просторове планування", "територіальне планування", "територіальне планування", "просторове територіальне планування", "регіональне планування", що призводить до різноманітності термінів і підміни понять. [15]

При цьому, деякі фахівці у галузі просторового планування розглядають просторове та територіальне планування як ідентичні концепції, тоді як інші вважають, що просторове планування акцентується на стратегічному плануванні більше, ніж на територіальному [22].

З іншого боку, у багатьох розвинених країнах світу особлива увага приділяється територіальному плануванню з урахуванням процесу децентралізації. Тому не дивно, що на подальшому етапі децентралізації муніципальної влади у сфері містобудування передбачається реалізація зобов'язання з надання ОТГ єдиного документа з територіального планування, тобто плану єдиної територіальної

громади. Це допоможе знизити витрати і прискорити процес оновлення і розробки документів планування, оскільки наявність єдиного документа для ОТГ позбавляє від необхідності створювати новий генеральний план для окремих населених пунктів. У той же час така єдність не повинно бути самоціллю. [2,8]

В умовах війни велике значення має територіальне планування, що забезпечує локальну віддаленість важливих об'єктів інфраструктури від навчальних закладів і місць скупчення населення. Крім того, у всіх місцях масового скупчення людей повинен бути забезпечений доступ до бомбосховищ і укриттів-бомбосховищ. Питання міжрегіонального співробітництва також заслуговує на особливу увагу, оскільки переміщення мільйонів людей призвело до змін у трудових відносинах. Деякі співробітники продовжили працювати віддалено, а частина студентів перейшла на дистанційний формат навчання. Навіть основні демографічні показники окремих регіонів і міст зараз розраховуються досить умовно і можуть бути отримані тільки при проведенні повноцінного перепису населення. [23,37]

Інновації також набувають все більшого значення в області міського планування, яке використовується для впровадження сучасних рішень для міського управління, таких як системи моніторингу та управління дорожнім рухом, енергетичні мережі і т.д. Геоінформаційні системи та інші аналітичні інструменти дозволяють проводити комплексний аналіз міського середовища з урахуванням географічних, економічних, екологічних і соціальних аспектів. Це дозволяє ефективно планувати розвиток міста, визначати стратегічний напрямок і оптимізувати використання ресурсів. Використовуючи комп'ютерні програми для створення 3D-моделей міського середовища, можна реалістично представляти майбутні зміни та проекти, допомагаючи зацікавленим сторонам краще розуміти ситуацію та легше приймати рішення.

Окремої уваги заслуговують інновації в будівельній технології. Впровадження новітніх матеріалів та методів будівництва, таких як 3D-друк або модульна забудова, дозволяє швидше та ефективніше здійснювати будівництво, зменшуючи витрати та вплив на довкілля.

Повертаючись до природи регіональної політики, варто зазначити, що ймовірно, визначальною складовою є її мета. Адже саме від мети залежатиме пріоритетність цілей та вибір інструментарію публічного управління у містобудівній сфері. Водночас, мета жорстко прив'язана до певних показників. Мета не може й не повинна бути аж надто абстрактною.

Основною метою державної регіональної політики України на сучасному етапі розвитку має бути створення умов, що дадуть змогу регіонам повністю реалізувати наявний потенціал, зробити максимальний внесок у національну економіку, здобути конкурентні переваги на зовнішньому ринку. [18]

З іншого боку, міське планування включає чітко визначені заходи та конкретні заходи, спрямовані на їх реалізацію. Це означає, що цілі відповідної політики не є ще більш абстрактними, а прив'язані до таких цілей, і що їх досягнення можна чітко зафіксувати та обґрунтовано оцінити.

Пропонується, щоб показники якості містобудівної документації та успішності їх реалізації враховували такі важливі показники, як підвищення вартості землі та іншої нерухомості, збільшення податкових надходжень, збільшення кількості робочих місць, особливо у високотехнологічному секторі, і позитивна динаміка перехідного процесу. Такий підхід видається, перш за все, більш переконливим і практичним, враховуючи можливість чисельної оцінки вищевказаних показників. [20]

Водночас, необхідно вкрай уважно враховувати побічні фактори, що впливають на оцінювані показники. І особливо гостро це актуально в умовах війни. Так, зокрема, з початку активної фази війни у лютому 2022 року значно зросли

вартість земельних ділянок і нерухомості в Івано-Франківську та Львові. До цих міст прибули тисячі внутрішніх мігрантів, а у Харкові й Сумах спостерігалася зворотна динаміка. Але це є наслідком географії бойових дій, а не свідченням ефективності місцевої влади чи відповідної регіональної політики. [5]

Тому розумними показниками для оцінки якості містобудівної політики та успішності її реалізації є: збільшення вартості землі та іншої нерухомості, збільшення податкових надходжень, збільшення кількості робочих місць (особливо в секторі високих технологій), позитивна динаміка міграційного процесу, а також формування створення безпечного середовища в умовах війни, забезпечення доступу громадськості до обладнаних складських приміщень, віддаленої роботи та навчання, наскільки це можливо. Це повинно також включати здійснення заходів щодо оптимізації здійснення програми роботи.

В цілому, для здійснення раціональної містобудівної діяльності як складової регіональної політики необхідно сформувати і дотримуватися системний підхід, що включає стратегічне планування регіонального розвитку, інституційне та правове забезпечення регіонального розвитку, належний облік ресурсного потенціалу областей, районів і міст, організацію транспорт і зв'язок, нагляд за фінансово-господарською діяльністю, реалізація міжрегіональних проєктів. Зазначена політика повинна враховувати фактори, що забезпечують безпеку населення і критично важливих об'єктів інфраструктури, і в той же час бути орієнтованою на сталий розвиток міст.

Раціональна регіональна політика містобудування вимагає врахування соціальних, демографічних, екологічних та політичних факторів. В умовах війни на Україні питання безпеки і розселення населення є особливо актуальним. Ефективна реалізація містобудівної політики вимагає системного підходу, що включає планування забудови, правову підтримку, використання ресурсів, організацію транспорту, економічний моніторинг та міжрегіональне співробітництво.

Висновки до розділу 2

У цьому розділі розглянуто важливі аспекти адміністрування в області міського планування, зокрема особливості стратегічного планування та впровадження інноваційних підходів. Особлива увага приділяється важливості сталого міського розвитку, раціонального використання ресурсів та забезпечення безпеки міського середовища. Фокусується це на застосуванні сучасних технологій, таких як геоінформаційні системи, 3D-моделювання та інтелектуальні рішення, які сприяють ефективному управлінню міською інфраструктурою.

Важливість територіального планування та децентралізації функцій управління визначається, зокрема, шляхом створення єдиного плану для об'єднаної територіальної громади. Це питання особливо важливе в умовах війни, оскільки правильне планування допомагає забезпечити безпеку та ефективне функціонування міської інфраструктури в кризових ситуаціях.

Одним з ключових аспектів є забезпечення доступу до укриттів і бомбосховищ, що стало важливим після початку війни. Тому Державне управління містобудівною діяльністю має бути зосереджене не тільки на розвитку інфраструктури, а й на забезпеченні безпеки населення з урахуванням нових реалій і викликів.

Розділ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ МІСТОБУДУВАННЯ

3.1. Впровадження сучасних цифрових технологій у сферу містобудування

Одним із ключових завдань сучасного містобудування є необхідність швидкого реагування на динамічні зміни у розвитку міст та потреби їх мешканців. Урбанізація, зростання населення, екологічні проблеми та технологічний розвиток визначають нові умови для управління міським простором. Впровадження сучасних цифрових технологій буде дуже важливим для ефективного управління.

Цифрові технології в містобудуванні, особливо геоінформаційні системи, дозволяють створювати багаторівневі бази даних, що містять просторову, екологічну, демографічну та економічну інформацію. Ці системи не тільки зберігають дані, але й аналізують їх, виявляють взаємозв'язки між різними факторами, моделюють майбутні сценарії та приймають оптимальні рішення. Наприклад, при плануванні нового району або реконструкції існуючого, за допомогою ГІС можливо прогнозувати навантаження на інфраструктуру, оцінити екологічні ризики і транспортні системи, завдяки чому можливий більш збалансований та функціональний розвиток міста.

Одним з ключових досягнень цифровізації стало створення відкритої платформи для доступу громадян до інформації про процес міського планування. Ця платформа надає громадянам можливість переглядати генеральний план міста, інформацію про зону забудови, дозволи на будівництво та детальні плани територіального планування. В Україні прикладом такого підходу є «Єдина державна електронна система у сфері будівництва». З її допомогою процес містобудування став більш прозорим, відкритим і доступним, що унеможливило ризик корупції.

Сучасні інформаційні технології (ІТ) відіграють важливу роль у перетворенні управління у сфері містобудування. Впровадження ІТ дозволив автоматизувати процес, підвищити ефективність управлінських рішень і забезпечити доступ до актуальної інформації для всіх учасників процесу міського планування.

Системи геоінформаційного моделювання (ГІС) використовуються для аналізу просторових даних та більш точного планування розвитку з урахуванням екологічних, соціальних та економічних аспектів. ГІС-технології дозволяють візуалізувати дані про земельні ресурси, інфраструктуру, умови навколишнього середовища та соціальні характеристики регіону. [52]

Наприклад, ГІС може бути використано для визначення найбільш підходящого місця для забудови з урахуванням екологічних факторів, таких як ризик повені та наявність зелених насаджень. В Україні вже реалізовано кілька проектів, що демонструють ефективність використання ІТ в міському плануванні.

Наприклад, системи електронного документообігу спростили процедуру отримання дозволів на будівництво і скоротили час і ресурси, необхідні для цього процесу.

Впровадження технології "Розумне місто" набуває все більшого значення. Ці технології включають інтеграцію різних систем управління, таких як транспорт, енергетика, безпека та управління інфраструктурою, створюючи більш комфортне та безпечне середовище для міських жителів. Технологія "Розумне місто" також включає в себе використання датчиків та «Internet of Thing» для моніторингу стану інфраструктури, що дозволяє швидко реагувати на такі проблеми, як пробки на дорогах, аварії і технічні неполадки. [30]

Сучасні інтелектуальні інформаційні системи дозволяють ефективно управляти складними міськими процесами. Вони засновані на системі знань, що охоплює різні аспекти. Концептуальні знання стосуються загальних понять, властивостей

об'єктів та взаємозв'язків між ними. Вони часто представлені у вигляді онтологій, які включають сценарії, моделі та методи вирішення проблем.

Предметні знання орієнтовані на оцінку конкретних предметів та експертів, але активно використовуються технології штучного інтелекту, такі як нейронні мережі, нечіткі системи та експертні платформи. Процедурні знання забезпечують автоматизацію процесів за допомогою алгоритмів та програм.

Онтологічна модель в містобудуванні дозволяє створити єдиний інформаційний простір, що об'єднує дані про місто. Це особливо важливо при проведенні робіт з реконструкції, оцінки нерухомості або аналізі технічного стану будівлі. Побудова такої моделі передбачає розробку ієрархії концепцій, інтеграцію нормативної бази і фактичної інформації, а також облік взаємозв'язків між компонентами системи. [51]

Для аналізу та моделювання часто використовують методи SWOT-аналізу, який дозволяє оцінити сильні й слабкі сторони міської системи, можливості розвитку та загрози. Таким чином використання даного підходу допомагає приймати рішення, що відповідають реальним умовам. Завдяки використанню когнітивних моделювань, можливо визначити ключові фактори впливу та врахування складних взаємозв'язків між елементами міської системи.

Інтеграція інформаційних технологій у містобудуванні, особливо в рамках концепції «розумного міста», дає можливість об'єднати системи управління транспортом, енергетикою, інфраструктурою та безпекою. Використання IoT допомагає моніторити стан інфраструктури, оперативно реагувати на проблеми й знижувати витрати на її обслуговування.

Таб. 1 Приклади застосування інтелектуальних інформаційних технологій при проектуванні і експлуатації містобудівної системи

№	Назва етапу	Зміст етапу	Приклади задач містобудування
1	Структуризація знань про об'єкти містобудування і про зовнішнє для нього середовище	Аналіз вихідної ситуації; визначення базисних факторів; PEST – аналіз; SWOT – аналіз; визначення факторів, які характеризують сильні і слабкі сторони об'єкта; визначення факторів, які характеризують можливості і погрози з боку зовнішнього середовища об'єкта	Аналіз містобудівельної ситуації; аналіз ринку житлової нерухомості, аналіз просторово-планувальної структури міста
2	Побудова когнітивної моделі розвитку об'єкта	Визначення і обґрунтування факторів; встановлення і обґрунтування зв'язку між факторами; побудова графової моделі	Задачі реконструкції і реновації житлового фонду міста
3	Дослідження сценарію розвитку ситуації відносно об'єкта що досліджується	Визначення мети дослідження; завдання сценаріїв розвитку та їх моделювання; прогнозування розвитку об'єкта; визначення стратегії управління	Аналіз варіантів розміщення об'єктів на території міста, оцінка інвестиційних проектів

4	Побудова онтології	Побудова метаонтології і онтологій прикладних задач	Онтологія містобудівельної системи, онтології окремих задач містобудування
5	Побудова нечіткої бази знань	Визначення лінгвістичних змінних; визначення термів; визначення діапазону змінних; визначення правил; побудова ієрархії правил	Оцінка містобудівельної вартості територій, розрахунок інвестицій у розвиток міста
6	Побудова нейронної мережі	Визначення архітектури нейронної мережі; визначення навчальної вибірки; визначення методу навчання	Оцінка технічного стану будівельних конструкцій; оцінка об'єктів нерухомості
7	Побудова аналітичних моделей	Побудова оптимізаційних моделей, розрахункових моделей, імітаційних моделей	Визначення потреб населення у житлі, планування і прогнозування розвитку житла

Автоматизація-ще одна область адміністративних поліпшень в міському плануванні. Спеціалізовані програмні рішення дозволяють автоматизувати процес підготовки документації, перевірки відповідності нормам і стандартам проекту і розрахунку потреб інфраструктури. Наприклад, автоматизовані системи проектування значно скорочують час розробки будівельних проектів, підвищують їх точність і мінімізують ризик помилок і збоїв на етапі реалізації.

Хотілось би зазначити, що на сьогоднішній день технології віртуальної та доповненої реальності стають потужними інструментами, які змінюють підходи до архітектурного дизайну та містобудування. Тривимірне моделювання допомагає нам створити візуальну концепцію забудови, яка максимально реалістично відображає майбутній вигляд. З допомогою таких технологієвими недоліки виявляються ще на етапі проектування, економлячи ресурси і час.

Не менш важливим аспектом оцифрування є участь спільнот в обговоренні проектів міського розвитку з використанням цифрових інструментів. Створення платформи для електронного голосування та проведення опитувань дає змогу врахувати думку жителів про розвиток міста. Такий підхід підвищує рівень довіри до уряду, а також сприяє формуванню активного громадянського суспільства.

Цифрові технології також сприяють підвищенню рівня безпеки в містах. Інтелектуальні системи відеоспостереження, спостереження за дорожнім рухом, автоматичне управління освітленням та інші інтелектуальні рішення можуть допомогти знизити рівень злочинності, оптимізувати роботу комунальних служб і поліпшити якість життя жителів. Наприклад, ви можете швидко реагувати на надзвичайні ситуації, такі як повені та пожежі, інтегруючи інтелектуальні системи з географічними інформаційними платформами. Особливу увагу слід приділяти питанням кібербезпеки, оскільки використання цифрових систем у процесах міського планування створює нові ризики. Захист даних, що зберігаються на ГІС та інших платформах, має першорядне значення.

Використання новітніх технологій шифрування, багаторівневих систем аутентифікації та моніторингу допомагає мінімізувати ризик витоку конфіденційної інформації та забезпечити стабільну роботу цифрової системи.

Освітня складова оцифрування також важлива. Підготовка фахівців, здатних використовувати сучасні інструменти міського планування, стає пріоритетом для навчальних закладів. Використання Програм ГІС, моделювання та аналізу в процесі навчання дозволить майбутнім архітекторам та урбаністам набути практичних навичок, необхідних для роботи в сучасних умовах.

Розвиток цифрових технологій в міському плануванні сприяє збереженню культурної спадщини. Створення цифрових копій пам'яток архітектури, використання технологій доповненої реальності для туристичних маршрутів та моделювання історичних місць не тільки допоможуть популяризувати культурну спадщину, а й забезпечать її збереження для майбутніх поколінь.

Цифровізація сектору міського планування відкриває значні можливості для реалізації концепції сталого розвитку. Інтеграція інтелектуальних технологій для моніторингу навколишнього середовища, оптимізації споживання енергії та поводження з відходами може допомогти зменшити вплив міст на екосистеми. Наприклад, автоматизовані системи збору даних про якість повітря та води можуть допомогти Вам швидко реагувати на екологічні загрози та вносити необхідні зміни.

Отже, впровадження сучасних цифрових технологій у сферу містобудування є невід'ємною складовою процесу вдосконалення публічного управління. В основі створення міської інформаційної системи будівельного комплексу повинна бути єдина методологія управління процесами містобудування, інвестиційно-будівельною діяльністю, експлуатацією об'єктів будівництва та територій. Математичне забезпечення для моделювання розвитку об'єктів містобудівництва необхідно розширювати за рахунок створення принципово нових моделей, які використовують моделі представлення знань. Необхідно розробляти інформаційні технології, які будуть враховувати багаторівневу структуру управління містом, багатоетапність прийняття управлінських рішень, невизначеність та неоднозначність, що наявні в управлінні містом.

3.2. Роль громадськості у вдосконаленні публічного управління містобудуванням

Питання взаємодії місцевої влади з громадянами завжди важливі, оскільки це є ключовим аспектом для покращення управління та задоволення потреб територіальної громади. Набуває особливого значення необхідність отримання зворотного зв'язку з мешканцями, встановлення партнерських відносин та розробка спільних проєктів із громадськими організаціями для поліпшення якості життя на території [3]

У процесі містобудування управління є елементом демократичного управління, яке забезпечує участь громадськості у прийнятті рішень, що впливають на життя та навколишнє середовище. Адміністрація знижує ризик корупції та зловживань за рахунок підвищення прозорості та підзвітності посадових осіб. управління в контексті міського розвитку може здійснюватися за допомогою різних механізмів: публічних слухань, консультацій, моніторингу проєктів міського розвитку, участі в підготовці містобудівних документів і т. д.

Участь громадян в процесі міського планування дозволяє враховувати інтереси різних груп жителів, що особливо важливо в контексті соціальної справедливості і рівності. Наприклад, у багатьох містах України проводяться громадські обговорення проєктів розвитку, на яких жителі можуть висловити свої думки, пропозиції та зауваження. [19]

Зокрема, всеукраїнська асоціація громад сприяє співпраці та обміну досвідом між різними територіальними громадами в Україні. Участь громадян у конструктивному діалозі з владою визначає ефективність управління та реалізацію їх права на участь у формуванні своєї території. На початку 1990-хрр. в Україні було започатковано створення відділів, що відповідали за взаємодію з громадськістю в органах державної влади та на економічно розвинених підприємствах. Це було зумовлено необхідністю внесення

соціальних змін у напрямі створення економічних і політичних інститутів демократії. [38]

З початком процесу децентралізації в Україні науковці почали активно вивчати питання, пов'язані з місцевим самоврядуванням, створенням комфортних умов для життя та розробкою стратегій регіонального розвитку. До основних проблем, з якими стикається сучасна наука, належать теоретичні та практичні аспекти стратегічного планування розвитку територіальних громад у контексті децентралізації та об'єднання, а також питання про права компетентних територіальних громад, включаючи засоби демократизації та методи впливу їх учасників на місцеве самоврядування. Децентралізація допомогла стимулювати розвиток партнерських відносин між громадами та урядами та прискорити процес перетворення суспільства [13].

Ці процеси спрямовані на вирішення актуальних проблем та покращення умов проживання людей. Один з головних пріоритетів – це забезпечення соціальних умов життя для всіх громадян відповідно до певних стандартів, включаючи доступ до якісної освіти та медичних послуг. Активна участь населення громади в трансформаційних процесах відіграє важливу роль. Залучення громадськості збільшується за рахунок ефекту синергії, що виникає, коли люди об'єднуються для досягнення спільної мети [16].

Цей ефект є невід'ємною частиною довіри суспільства до влади та ключовою складовою успішного розвитку громади. На місцевому рівні важливою складовою ефективного управління є налагодження партнерських відносин між органами влади та громадськістю. Законодавчі норми для такої співпраці існують, але механізми реалізації цих норм ще потребують удосконалення, наприклад, громадські слухання, громадські бюджетні слухання та створення органів самоорганізації громадян. Для ефективного реалізації закону необхідні певні інструменти та механізми, які мають бути запроваджені негайно [16].

Таб 1. Форми залучення громадськості до системи публічного управління

Форма залучення громадськості	Опис
Громадські обговорення	Організація публічних зустрічей та обговорень для обговорення важливих питань управління та прийняття рішень
Громадські консультації	Звернення до громадян з метою отримання їхньої думки та порад з певних питань управління
Громадські комітети	Створення спеціальних комітетів або рад з представників громадськості для участі у прийнятті рішень та розробці політики
Опитування громадян	Проведення опитувань або анкетувань серед громадян для збору їхньої думки та відгуків на певні питання
Інтернет-платформи	Створення вебсайтів або онлайн-платформ для обміну інформацією, обговорення та збору пропозицій від громадян
Громадські слухання	Проведення спеціальних заходів для відкритого обговорення важливих питань з представниками громадськості
Участь у прийнятті рішень	Залучення представників громадськості до ухвалення та реалізації рішень органами влади

Наприклад, український уряд активно використовує громадські слухання як регулярний інструмент підвищення відкритості та залучення громадськості до процесу управління. Ці слухання дають можливість для широкого обговорення різноманітних питань, що становлять суспільний інтерес. Крім того, постійно діючі парламентські слухання у Верховній Раді України також є важливим каналом комунікації між урядом і громадянами, що відображає інтереси народу.

Останнім часом традиційними стали також широкі обговорення програми діяльності уряду та зустрічі з представниками держави, які організують представники державної влади. Основними формами участі громадськості в процесі прийняття державних рішень в Україні є громадські слухання, громадські бюджетні слухання, телефонні відповіді чиновників на запитання громадян, але цих механізмів недостатньо. Для більш ефективної участі громадськості необхідно запровадити нові форми, такі як громадські дорадчі комітети, інтернет-зворотній зв'язок тощо.. [38].

Особливу увагу слід звернути на проведення громадської та громадсько-фахової експертизи законопроекту, яка враховуватиме рекомендації різних суспільних груп, зокрема науковців, експертів та представників громадських об'єднань. Найбільш ефективна взаємодія влади та громадськості відбувається на місцевому рівні.

І хоча деякі міста в Україні надають приклади успішної співпраці місцевої влади з громадськістю, не всі вони використовують можливості, що надає законодавство.

Таблиця 2. Громадські організації у сфері просторового планування

Категорія	Вид	Функція
Асоціації органів місцевого самоврядування	Асоціація міст України; Асоціація районних та обласних рад; Асоціація сільських та селищних рад; Асоціація об'єднаних територіальних громад	Зазначені асоціації працюють на основі їх статутів та Закону України «Про асоціації органів місцевого самоврядування». Участь асоціацій органів місцевого самоврядування у сприянні відкриттю містобудівної документації розглядається одним із найбільш дієвих механізмів популяризації та заохочення до цих робіт органів місцевого самоврядування.
Асоціації та громадські організації проєктантів	Українське товариство геодезії та картографії; Громадська організація «Картографічна сотня»; Асоціація спеціалістів землеустрою України; Всеукраїнська спілка сертифікованих інженерів-землевпорядників; Всеукраїнська громадська організація «Спілка землевпорядників України»; Національна спілка архітекторів України	Громадські організації проєктантів є важливим джерелом знань та змін у сфері просторового планування, адже саме вони представляють інтереси працівників, реалізують у якості планово-картографічних матеріалів просторову інформацію.
Громадські організації у сфері	ГІС-асоціація України; Громадська організація «Центр геопросторових даних»	Для просторового планування вклад цих спеціалістів до цього часу залишається допоміжним. Разом з

<p>геоінформаційних технологій ГІС-асоціація України; Громадська організація «Центр геопросторових даних»</p>		<p>тим, ініціативи щодо створення та розвитку Національної інфраструктури геопросторових даних в Україні можуть суттєво вплинути на переосмислення роботи із просторову інформацію, в тому числі переформувати напрями галузей землеустрою та містобудівного проектування</p>
<p>Громадські організації та проекти у сфері відкритих даних</p>	<p>Асоціацію відкритих міст; Інкубатор відкритих даних «1991»; Проект «Прозорість та підзвітність у державному управлінні та послугах» (TAPAS); Проект «Суспільне Око»</p>	<p>Підтримка зазначеними організаціями та офісами проекту «Відкрите просторове планування» стане позитивним сигналом для всіх волонтерів та стейкхолдерів, які вже активні у сфері відкритих даних, щодо опублікування у мережі інтернет документації із просторового планування</p>
<p>Громадські організації для підтримки розвитку місцевого самоврядування</p>	<p>Асоціація сприяння самоорганізації населення; Інститут громадянського суспільства; Центр реформ та місцевого розвитку</p>	<p>Відповідні громадські організації та проекти відіграють важливу роль у просторовому плануванні регіонів, оскільки на базі їх рекомендацій часто формуються цілі та пріоритети розвитку територіальних громад</p>

Громадські організації можуть виступати ініціаторами співробітництва між громадами, але вони також можуть діяти як суб'єкти місцевого самоврядування. На відміну від профільного законодавства, яке не робить різниці між громадськими організаціями та іншими організаціями, які можуть бути ініціаторами міжмуніципального співробітництва. У широкому розумінні співробітництва між громадами на різних рівнях інституцій, роль громадських інститутів може бути дуже різноманітною. Практика співробітництва територіальних громад в Україні підтверджує значну роль громадських організацій у сприянні цим процесам.

Взаємодія між місцевими органами влади та широкою громадськістю є важливим фактором у створенні ефективного управління та забезпеченні сталого розвитку територіальних громад. Участь громадян у процесі планування та прийняття рішень дозволяє враховувати інтереси різних груп населення, підвищує прозорість і підзвітність органів влади, сприяє формуванню довіри до органів управління.

3.3. Зарубіжний досвід державного управління містобудівною діяльністю

В Україні зараз спостерігається явище так званої "втрати управління" в різних сферах соціально-економічного життя. Суспільна довіра до діяльності державних установ стрімко падає, а соціально-економічні проблеми держави стають все більш серйозними. Варто зазначити, що інструменти, якими володіє діяльність з міського планування, не забезпечують досить високого рівня ефективності управління регіональним розвитком і вирішення проблем на різних рівнях планування. Одна з найбільш нагальних проблем містобудування на даний момент - передчасне старіння містобудівної документації.

Таким чином, потреба в поновленні швидко зростає, тому що раніше термін дії генерального плану в місті був досить тривалим, але тепер він значно скоротився. "Перший генеральний план» Києва в нашому сучасному розумінні був розроблений в 1837 році і передбачав містобудівну діяльність в Києві протягом майже 100 років. Другий генеральний план був розроблений в 1936 році. Потім були загальні плани на 1949, 1967 і 1986 роки. У 2002 році був розроблений генеральний план, який, як очікується, забезпечить Управління розвитком Києва до 2020 року, але в 2008 році було вирішено розробити новий генеральний план. [40].

Крім того, досить гостра проблема полягає у недостатньо ефективному управлінні процесами містобудування на обласному та районному рівнях . Також на даний час нормативно-правове забезпечення, покликане регулювати сферу містобудівної діяльності є досить застарілим та потребує чіткої систематизації. Однак, вони не можуть відповісти на поточні вимоги щодо впровадження новаторських технологій у будівництві (зокрема в зарубіжних країнах використовують такі новітні інструменти, як географічні інформаційні системи (ГІС), додатки для збору та обробки даних на місцях, аналітичні інструменти, інструменти візуалізації та моделювання та ін.), реконструкції споруд та

будівель, проведення геодезичних робіт та створення інженерних мереж і комунікацій. Ці інноваційні інструменти у містобудівній діяльності широко використовуються в багатьох європейських країнах. [42,48]

Ось кілька прикладів:

Німеччина одна з передових країн у використанні географічних інформаційних систем (ГІС) у містобудуванні. Також активно використовують аналітичні інструменти та інструменти візуалізації та моделювання для планування та розвитку міст.

Нідерланди відомі своїм високим рівнем розвиненості цифрових технологій у містобудівній сфері. Вони активно використовують ГІС для управління простором та інфраструктурою, а також розробляють інноваційні додатки для збору та обробки даних.

Данія також володіє значним досвідом у використанні цифрових інструментів у містобудівній діяльності. Вони активно застосовують аналітичні інструменти та інструменти візуалізації для планування міського середовища та розвитку інфраструктури.

У Швеції використання географічних інформаційних систем та інших цифрових інструментів також є поширеним. Ці технології використовуються для ефективного управління територіальним розвитком та міською інфраструктурою.

Ці країни демонструють, як інноваційні цифрові інструменти можна успішно використовувати для покращення міського планування та розвитку міського середовища. За кордоном контроль у сфері містобудівної діяльності в основному спрямований на підтримку необхідної безпеки побудованих об'єктів не лише для навколишнього середовища, а й для суспільного життя. Нашій країні варто звернути увагу на практичний досвід європейських країн щодо моніторингу містобудівної діяльності, оскільки він відображає ефективність управління та

особливості формування та реалізації стратегічних заходів у цій сфері. Крім того, цей досвід є значущим через його ієрархічне, багаторівневе регулювання, яке поєднує національні та міжнародні принципи та механізми. [45]

Загальнопоширеною міжнародною практикою містобудівної сфери є «принципи, коли на місцевому рівні з урахуванням документів територіального планування підготовляються нормативні правові акти, за допомогою яких встановлюються містобудівні регламенти. Тобто, завжди практикуються двохстадійні технологічні схеми. Одностадійні схеми у розвинених країнах з ринковою економікою не практикуються» [46].

Депопуляційні процеси в нашій державі суттєво загострюють проблеми, пов'язані із недосконалістю інструментарію управління містобудівною діяльністю і територіальним розвитком. Тому їх необхідно якомога швидше вирішити, оскільки загальновідомо, що демографічні зміни зумовлюють виникнення проблем із використанням наявної інфраструктури. [50]

Варто зауважити, що навіть в доволі розвинених європейських країнах існують проблеми із депресивними територіями та «зменшенням міст», зумовлених саме демографічними змінами. Якраз даного характеру зміни на даний час визначають для більшості країн Європи рамкові умови територіального планування. Зважаючи на дану проблематику цікавою для вітчизняної сфери містобудування може бути досвід регіонального планування в Німеччині. [49]

В основі планування території в Німеччині лежить програма сталого розвитку – Agenda 21, яку прийняла ООН у 1992 році в ході Міжнародної конференції з навколишнього середовища і розвитку у Ріо-де-Жанейро. Загальновідомо, що головні положення європейського розвитку на найвищому рівні планування коротко наведені в Європейській концепції територіального розвитку (EUREK), яку розроблено у 1999 році [44].

У табл. 2 наведено основні рівні планування територіального розвитку в Німеччині.

Таб 3. Планувальні рівні і інструменти планування в Німеччині

№	Територіальна одиниця	Інструмент планування	Територіальна дія	Масштаб карт
1	Федерація	Федеральний закон про організацію планування в рамках федерації	Держава	-
2	Федеральна земля	План розвитку землі	Земля	1:200.000
3	Регіон	Регіональний план	Регіон	від 1:100.000 до 1:50.000
4	Муніципалітет (грумада)	План землекористування (використання площ)	Муніципалітет	1:10.000
		План забудови	Частини муніципалітету	від 1:000 до 1:500

Так, найвищий рівень планування територіального розвитку в Німеччині представлений федеральним законом про організацію території «Bundes raumordnungs gesetz», який включає в себе загальні вказівки стосовно змісту та організаційних форм територіального планування. Федерація і землі перебувають у тісній співпраці в межах Конференції міністрів федеральних земель з питань організації територій. Мета такої співпраці полягає в інформуванні та узгодженні найбільш гострих питань планування, яка досягається через ухвалення колективних постанов та рішень.

Згідно з другим рівнем передбачається планування на рівні федеральної землі. Головний інструмент планування – план розвитку федеральної землі, котрий схематично відображає напрями майбутнього розвитку землі.

Відповідно до третього рівня передбачається зведене координаційне планування території на рівні регіонів. Головним інструментом планування являються регіональні плани, що не настільки детальні як генеральні плани громад, однак більш детальні та значно більш конкретизовані, ніж плани організації території на рівні федеральної землі.

На четвертому рівні здійснюється планування громад із використанням таких інструментів:

- 1) плану використання площ, який представляє собою розширений план розвитку громади в сфері землекористування;
- 2) плану забудови, який відображає офіційно обов'язкові норми забудови населених пунктів.

Проаналізувавши особливості планування на регіональному рівні в Тюрінгії, яка до 1990 р. перебувала у складі НДР, саме в цей час тут існували доволі посилені трансформаційні процеси, зокрема в сфері територіального розвитку в сучасних умовах. З метою виконання територіального планування, федеральні землі

поділяють на кілька планувальних регіонів. Наприклад, «Тюрінгію поділено на чотири планувальні регіони» [44].

Водночас органи місцевої влади інтегруються у регіональні планувальні товариства, мета роботи яких полягає у поєднанні інтересів федеральних земель і локальних інтересів, залучення громадськості до територіального планування враховуючи «принцип зустрічних потоків». Головним завданням регіонального планування являється визначення та фіксація головного бачення розвитку міст, інфраструктурних об'єктів та екологічних просторів. Натомість завданням регіонального плану є конкретизація та поглиблення основ та цілей розвитку землі, а також створення взаємозв'язків між державним та комунальним плануванням.

В процесі регіонального планування для збереження та розвитку наявних структур землекористування слід використовувати такі інструменти:

1. Визначення центральних місць, яке передбачає, що не всі муніципалітети в певному регіоні узгоджуються із умовами для наступного промислового розвитку чи збільшення житлової зони. На розвиток міст впливає наявність достатніх взаємозв'язків з транспортним забезпеченням, а також територіальний потенціал, прийнятний для поселення. Однак муніципалітети, які відповідають даним умовам вважаються потенційними центрами розвитку, тому в праві розширювати власні забудовані площі як під житлове, так і промислове використання.
2. Визначення векторів розвитку, які сприяють зміцненню населених пунктів, які розташовані вздовж них.
3. Точне визначення зон майбутніх поселень задля «обмеження комунального землекористування» [41].

Крім цього, варто зазначити, що регіональний план передбачає два види текстових положень, різних за суворістю та управлінською дією, тобто цілі та принципи територіальної організації [43].

Так, цілями виступають обов'язкові до реалізації норми, які мають бути географічно визначеними та чітко продуманими за змістом. В свою чергу, принципами організації території виступають загальні положення, які лежать в основі для ухвалення рішень. До складу регіонального плану також входить і картографічна частина, де передбачається використання трьох видів картографічних одиниць, які визначаються різною управлінською дією:

- пріоритетні території, використання яких передбачене для важливих регіональних функцій або форм природокористування без можливості інших форм користування;
- умовні території, де надається перевага важливим регіональним функціям та формам природокористування співставляючи їх з іншими функціями;
- придатні території для реалізації певних важливих регіональних заходів. Для подібних територій здійснюється містобудівне оцінювання, після чого виключається реалізація подібних заходів в інших частинах територіального планування.

Вітчизняний досвід територіального планування виявляє низку проблем, зокрема нестачу фінансування, недосконалі організаційні механізми та обмежений доступ до достовірних даних. Ці фактори ускладнюють розробку якісних проектів, що часто виконуються в стислі терміни. Для вирішення цих питань необхідно створити ефективні організаційні форми, запровадити сучасні інформаційні технології та залучити громадськість до процесів планування. Досвід Німеччини показує, що системний підхід та інноваційні інструменти є ключовими для сталого територіального розвитку навіть за умов динамічних змін.

Висновки до розділу 3

Підсумовуючи усе вище сказане, варто зауважити, що впровадження німецького досвіду в Україні у сфері державного управління містобудівною діяльністю має велику актуальність та перспективи. Німеччина відома своєю довгостроковою та успішною практикою у сфері регіонального планування, використання сучасних інформаційних та зелених технологій у будівництві. Перенесення цього досвіду до українського контексту може сприяти покращенню ефективності державного управління, забезпеченню сталого розвитку міст та територій, а також підвищенню якості життя населення. Проте для успішного впровадження необхідно враховувати специфіку українських реалій, а також забезпечити відповідну підготовку кадрів та інфраструктуру для реалізації цих ідей. Ретельне вивчення та адаптація німецького досвіду може стати важливим кроком у розвитку міського середовища в Україні та сприяти побудові сучасної та стійкої громади. В перспективі подальших досліджень очікується аналіз впливу регіонального планування на сталість розвитку міст та регіонів у довгостроковій перспективі; розробка методів та інструментів адаптації німецьких підходів до конкретних умов українських міст.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Дослідження у сфері містобудування та архітектури на місцевому рівні в Україні дозволило виявити ключові елементи, які визначають ефективність управлінських процесів. В умовах стрімкої урбанізації, зростання населення та зміни клімату містобудування набуває все більшого значення і потребує нових підходів до управління. Результати дослідження підкреслюють важливість децентралізації, вдосконалення нормативно-правової бази, впровадження цифрових технологій та активної участі громадян.

Децентралізація в Україні призвела до надання більших повноважень місцевим органам влади, що сприяло підвищенню ефективності адміністративних процесів. Однак для досягнення максимальної ефективності необхідно належним чином підготувати персонал і ресурси.

Метою цього дослідження є вивчення тих аспектів управління, які служать основою для розробки рекомендацій щодо вдосконалення методів управління, що сприяють сталому розвитку міста.

Визначення концепції та сутності управління в області міського планування показує, що ефективне міське управління - це складний процес, що вимагає інтеграції різних підходів і стратегій. Управління в цій галузі включає не тільки адміністративні функції, а й активну участь громадян, що є важливим напрямком для забезпечення легітимності та прозорості прийняття рішень. Важливість залучення громадян до планування та реалізації проектів міського розвитку підкреслює необхідність створення механізмів для їх участі на кожному етапі.

Аналіз історичних аспектів міського розвитку в Україні показує, що історичний контекст справив значний вплив на сучасну практику управління. Історичні фактори міста, такі як політичні зміни, економічні умови та соціальні зміни,

сформували підхід до будівництва, який вплинув на ефективність процесу управління. Розуміння цих аспектів є ключем до розробки стратегій, що враховують деталі та історичні особливості кожного регіону.

Розробка пропозицій щодо вдосконалення методів управління, які потребують впровадження інноваційних технологій для забезпечення сталого розвитку міст. Вивчення можливості впровадження таких технологій у процес містобудування показує, що геоінформаційні системи, електронні платформи та інші цифрові інструменти можуть значно підвищити ефективність процесу управління. Вони не тільки знижують бюрократичні бар'єри, забезпечують прозорість і доступність інформації для громадян, а й втрачають корупційний ризик. Таким чином, результати дослідження підтверджують, що для поліпшення містобудівного управління в Україні необхідно інтегрувати теоретичні основи державного управління з практичним підходом з урахуванням історичного контексту і сучасних технологічних можливостей. Спільні зусилля влади, громад, підприємств та широкої громадськості можуть призвести до створення більш стійких, інклюзивних та ефективних міст, які відповідають сучасним викликам та потребам населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аль-Атті І. В. Теоретичні підходи до проблеми розвитку сучасної моделі публічного управління. Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення. № 1. 2022. С. 1–11.
2. Асоціація міст України. Офіційний сайт Асоціації міст України. URL: <https://www.auc.org.ua>.
3. Борбунюк О.О. Форми громадського контролю як засобу забезпечення законності нормативно-правових актів у державному управлінні. Часопис Київського університету права. 2015. № 1. С. 127–132 2.
4. Бублик О. Г. Роль містобудування в сучасних урбаністичних розвідках зарубіжних дослідників / О. Г. Бублик /. Наукові праці Історичного факультету Запорізького національного університету - 2014. - Вип. 40. - С. 255-260. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mpitzny_2014_40_50 літератури:
5. Внутрішніх переселенців – 6,5 мільйона. Що з ними буде? Економічна правда. 13 квітня 2022. URL : <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/04/13/685663/>
6. Гуштик Н. П. Державне управління в галузі бу-дівництва: ретроспективний аналіз / Н. П. Гуш-тик // Ефективність державного управління. -2013. - Вип. 37. - С. 204-212. - Режим доступу http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2013_37_29
7. Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на облаштування безпечних умов у закладах загальної середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 квітня 2023 р. № 419. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deiaki-pytannia-nadannia-subventsii-zderzhavnoho-biudzhetu-mistsevym-biudzhetam-s419-280423>
8. Дорош А. Й. Нові підходи до територіального планування в Україні з врахуванням децентралізаційних процесів та досвіду Австрії. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. 2016. № 3. С. 78–85.

9. Зайцева А. С., Павленко В. С. Державна регіональна політика України в умовах євроінтеграції: стан та перспективи розвитку. Вісник економіки транспорту і промисловості № 75, 2021. С. 51–62. DOI: <https://doi.org/10.18664/btie.75.281346>

10. Ігнатюк О.Б., Горачук В.В. Основні засади публічного адміністрування в правовому полі українського законодавства. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 8. С. 98-104.

11. Квасніцька О. О. Історичний розвиток та становлення будівельного законодавства у правовому досвіді України / О. О. Квасніцька // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». - 2012. - Т. 12.

12. Кваша О. П., Микитюк Д. П. Державна регіональна політика України: нова парадигма в умовах євроінтеграційного вибору. Соціально-гуманітарний вісник. 2022. Вип. 40. С. 12–16.

13. Корнієвський, С. Синергетичне поєднання різних вимірів інтегрованості у формуванні політики регіонального розвитку в Україні. Аспекти публічного управління. 2021, Лютий. Вип. 9 (1). С. 81–90. DOI: <https://doi:10.15421/152108>.

14. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні Електронний ресурс. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>

15. Курчин О. Г. Просторове планування, як основний напрям взаємодії органів місцевого самоврядування та суб'єктів містобудівної діяльності в умовах децентралізації. Прикарпатський юридичний вісник. Випуск 1(22) том 5, частина 1, 2018. С. 3–7.

16. Лисенко В. А. Громадський контроль у сфері містобудівної діяльності. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 13. С. 113–117.

17. Лисенко В. В. Державна політика забезпечення якості у сфері містобудування. Право та державне управління : зб. наук. пр. 2020. № 1. Т. 2. С. 140–147.

18. Лукашук Л. С. Нормативно-правове забезпечення публічних механізмів на регіональному рівні в умовах євроінтеграції. The academic journal “Public Administration and Regional Development”. 2023, № 19:108-127. DOI 10.34132/pard2023.19.06

19. Наказ Міністерства розвитку громад та територій України від 18.11.2015 № 294 «Про склад та зміст містобудівної документації на державному та регіональному рівні» Електронний ресурс. – URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=6298

20. Нудельман В. Методи розрахунків, прогнозування, моделювання в містобудуванні. Варіанти містобудівних прогнозів, збалансованість розвитку населених пунктів і територій. URL: <http://ukrcsb.com.ua/index.php/katalog-proektiv/cityplanning/326-metodi-rozrakhunkivprognozuvannyamodelyuvannya-vmistobuduvanni-variantimistobudivnikh-prognozivzbalansovanist-rozvitkunaselenikh-punktiv-i-teritorij>

21. Офіційний сайт Міністерству розвитку громад та територій України. Головна сторінка. Електронний ресурс. – URL: <https://www.minregion.gov.ua>

22. Посібник з питань просторового планування для уповноважених органів містобудування та архітектури об'єднаних територіальних громад. Офіційний сайт Державної регіональної політики. URL : www.rdpa.regionet.org.ua/sp.

23. Про внесення змін до Типового договору оренди захисних споруд цивільного захисту. Постанова Кабінету Міністрів України від 6 січня 2023 року №20. Офіційний Веб-портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20-2023-%D0%BF#n2>

24. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення містобудівної діяльності: Закон України від 17 січня 2017 року № 1817-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 9. Ст. 68.

25. Про затвердження Порядку здійснення державного архітектурно-будівельного контр-олю (Електронний ресурс): Постанова КМУ від 23.05.2011

р. № 553. – Режим OSTY <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/553-2011-%D0%BF>

літератури:

26. Руденко Л., Лісовський С., Маруняк Є. Дилеми регіонального розвитку в Україні. Український географічний журнал. 2020. № 3 (111). С. 36–45. <https://doi.org/10.15407/ugz2020.03.036>

27. Сталий розвиток територій: проблеми та шляхи вирішення : матеріали VIII –ої міжнар. наук.-практ. конф., 20.10.2017 р., Дніпро / за заг. ред. О. Ю. Бобровської. Д. : ДРІДУ НАДУ, 2017, 272 с

28. Сторонянська І. З., Бенюк Л. Я. Нова регіональна політика України: інструментарій та напрями реагування в умовах сучасних викликів. Регіональна економіка. 2023. № 1 (107). С. 5–13. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2023-1-1>

29. Сторонянська І. З., Залуцький І. Р. Детермінація засад регіональної політики в контексті сучасних викликів просторового розвитку в Україні. Економіка України. № 10/2023. С. 23–42. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.10.023>

30. Структурні трансформації у світовій економіці: виклики для України : аналітична доповідь /В. Сіденко (керівник проекту) та ін. Київ : Заповіт, 2017. 182 с.

31. Стукаленко О. Історичні та правові передумови виникнення і становлення будівельної галузі на території України [електронний ресурс] / О. Стукаленко. - 2016. - Режим досту-пу до ресуру: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2016/3/21.pdf>.

32. Стукаленко О.В. Принципи контролю в сфері містобудівельної діяльності / О.В. Стукаленко // Зов- нішня торгівля: економіка, фінанси, право. — 2015. — № 4. — С. 90—99.

33. Тімохін В. О. Історія й еволюція містобудування /В. О. Тімохін // Вісник Національного університету «Львівська політехніка»- 2009. - № 656 Архітектура. - С.852-96. - Бібліографія: 6 назв літератури: Історичний аспект 4
34. Токар В. М. З. В. Гбур. Аналіз показників міграції населення: внутрішня та зовнішня. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування. 2023, Березень. Вип. 7.DOI: <https://doi:10.54929/2786-5746-2023-7-02-11>.
35. Токарева К.О. Бюджет участі: сучасний стан та тенденції розвитку (досвід України та іноземних держав). Право та інноваційне суспільство. 2018. № 1 (10). С. 39–44.
36. Холодок В. Становлення та розвиток системадержавного управління охорони - культурної спадщини в Україні [Електронний ресурс] / Валентина Холодок. - 2012. - Режим доступу до респ: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2012/2012_03\(14\)/12hvdksu.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2012/2012_03(14)/12hvdksu.pdf). літератури:
37. Чисельність населення та середня чисельність за періоди року. Архів за 2022 рік. Державна служба статистики України. Офіційний Веб-сайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
38. Чукіна І.В., Дяченко М.І. Залучення жителів громади до процесів планування місцевого розвитку. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. № 2. doi: 10.32702/2307-2156-2020.2.35; URL: <http://www.du.nayka.com.ua/?op=1&z=1577>.
39. Шибасєва Н. В., Бабан Т. О., Вітковський Ю. П. Стратегії розвитку як інструмент регіональної політики. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2021. № 1. С. 149–159. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2021-1-18>
40. Domin, N. (2010). Evoliutsiia profesiinykh uiavlen pro zavdannia, sklad ta zmist mistobudivnoi dokumentatsii [Evolution of professional ideas about tasks, composition and content of urban planning documentation]. Dosvid ta perspektyvy

rozvytku mist Ukrainy – Experience and prospects of the development of Ukrainian cities, 18, 26-41 [in Ukrainian].

41. Günter, M., & Michaela, P. (2009). Regional Planning in Germany. Institutional framework, instruments and effectiveness. Estudio de casos sobre planeacion regional – Case studies on regional planning, 31-50. Retrieved from <http://www.ub.edu/medame/PRMertins.pdf>.

42. Hleba, V.Iu. (2011). Udoskonalennia mekhanizmiv derzhavnoho upravlinnia rozvytkom terytorii Kyivskoi oblasti [Improving the mechanisms of state management of the development of the territories of the Kyiv region]. *Analityka i vlada - Analytics and power*, 3, 151-156 [in Ukrainian].

43. Hoblyk, A.V. (2008). Ukrainsko-nimetska spivpratsia u sferi prostorovoho planuvannia [Ukrainian-German cooperation in the field of spatial planning]. *Rehionalna ekonomika – Regional economy*, 2, 270-272. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2008_2_31 [in Ukrainian].

44. Kravtsiv, V.S. (2007). Orhanizatsiini formy ta metody prostorovoho planuvannia administratyvnykh raioniv Ukrainy z vrakhuvanniam dosvidu Nimechchyny [Organizational forms and methods of spatial planning of administrative districts of Ukraine, taking into account the experience of Germany]. *Mizhnarodnyj naukovo-metodychnyj seminar (Lviv, Lystopad 23, 2007) – Mizhnarodnyj naukovo-metodychnyj seminar (Lviv, November 23, 2007)*. Lviv: NAN Ukrainy. In-t rehionalnykh doslidzhen [in Ukrainian].

45. Lysenko, V.V. (2019). Zakordonnyi dosvid zdiisnennia mistobudivnoi diialnosti [Foreign experience of urban planning activities]. *Derzhava ta rehiony – State and regions*, 4 (68), 136-140. Retrived from http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/4_2019/24.pdf. [in Ukrainian].

46. Melman, V.O., & Ivashchenko O.V. (2014). Zakordonnyi dosvid realizatsii ta uzghodzhennia budivelnykh proektiv [Foreign experience in implementation and coordination of construction projects]. Retrieved from <https://eprints.kname.edu.ua/36341/> [in Ukrainian].

47. Ortina H., Voronina Y., Yefimenko L. The philosophy of sustainable development as a vector of social and responsible partnership of the state, business and civil society. *Культурологічний вісник Нижньої Наддніпрянщини*. 2019. Т. 2. № 40. С. 111–117.

48. Pokataiev, P.S. (2019). *Rehuliuвання sfery blahoustroiu naselenykh punktiv: administratyvno-pravovyi aspekt* [Regulation of the field of improvement of settlements: administrative and legal aspect]. Zaporizhzhya: Klasychnyi pryvatnyi universytet [in Ukrainian].

49. Rink, D., Rumpel, P., Slach, O., Cortese, C., Violante, A., & etc. (2012). *Governance of shrinkage – Lessons learnt from analysis for urban planning and policy*. <http://www.ufz.de> Retrieved from http://www.ufz.de/export/data/400/39029_WP7_D13_14_15_FINAL_2.pdf.

50. Semenov, V.T., Vysotska, H.V., Apatenko, T.M., Melman, V.O., & Chepurna, S.M. (2006). *Problemy dozvilnoi systemy v sferi mistobuduvannya shchodo udoskonalennia pravyl zabudovy m. Kharkova* [Problems of the permit system in the field of urban planning in relation to the improvement of the building rules of the city of Kharkiv]. *Komunalne gospodarstvo mist - Municipal utilities of cities*, 69, 17-26. Retrieved from <https://eprints.kname.edu.ua/1556/>. [in Ukrainian].

51. Voronina Ю, Plotnichenko С. Territorial Development as a Priority Direction of the State Regional Policy. *Bulletin of LNEU. Series “AIC Economics”* [Internet]. 2023 Nov. № 16 (30). P. 170-4. URL: <https://visnyk.lnup.edu.ua/index.php/economics/article/view/193>

52. United Nations Economic Commission for Europe. *Spatial Planning: Key Instrument for Development and Effective Governance*. URL: <https://unece.org/housing-and-land-management/publications/spatial-planning-key-instrument-development-and-effective>